

Catalijn Claes

**Neem mij
zoals ik ben**

NEEM MIJ ZOALS IK BEN

Catalijn Claes

Neem mij
zoals ik ben

Westfriesland

www.kok.nl

NUR 344

ISBN 978 90 205 2967 8

© 2010 Westfriesland, Kampen

Omslagillustratie: Jack Staller

Omslagontwerp: Van Soelen Communicatie

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

HOOFDSTUK 1

Vier heldere slagen slingert de hangklok de eeuwigheid in, de oude hangklok, waar Germ Agema elke dag de gewichten van omhoogtrekt, en met de gedachte speelt: Zolang de mens op aarde leeft, komen en gaan de veranderingen waarin wij moeten meegaan, in voorspoed en geluk, in kommer en zorg en met verantwoording voor eigen daden van het onschuldig spelende kind tot de oude man die hij – Germ Agema – nu is. Een ‘ouwe kerel, bijna tachtig’ met een mank been, een aandenken aan de Tweede Wereldoorlog.

Jawel, die alles vernietigende oorlog, maar wat niemand weet: hij had alles al verloren voor die helledans begon, en hij – een paar jaartjes eerder – als dienstplichtig soldaat werd opgeroepen, en na zijn opleiding werd ingedeeld bij de veldartillerie. Vanaf dat moment was hij soldaat Agema, verdediger van het vaderland, en na een strijd van vijf oorlogsjaren met een mank been – gauw, gauw gezet in het veldhospitaal – weer in het burgerleven teruggekeerd. Over die helledans van vijf jaar sprak hij nooit, want pas toen drong het volle besef tot hem door. Heel de strijd door had hij twee beschermengeltjes op zijn schouders gehad. Wat voorbij is, is voorbij, al schiet hij zelfs nu nog, na al die jaren, badend in het zweet wakker, maar ook daar rept hij met geen woord over. Ja toen, die terugkeer, als hij daar nog aan denkt... Hij was gezond, deed de middagpot alle eer aan, ging een enkele keer met de meid uit of met zijn kameraden aan de zwier, maar in al die vrolijkheid en jolijt, bleef hem een ding haarscherp voor ogen, hij had een mank been en was invalide voor het leven. Dát was hij.

Maar ach, op den duur raak je eraan gewend en als hij, tot op de dag van vandaag, een medelijdende blik opvangt, doet het hem niet veel. Alleen toen, heel in het begin, als zijn moeder zo inverdrietig naar hem keek, trof haar blik hem tot in het diepst van zijn ziel. Vooral als hij tranen in haar ogen zag en ze tegen hem zei: ‘Het leven kan wreed zijn, maar ik dank God nog iedere dag op mijn knieën dat je weerom bent gekomen, wat menig moeder niet kan zeggen.’

Oorlogen door de eeuwen heen, politiek strategische beschouwingen van de hoge heren met alle gevolgen van dien, die op het hoofd van Jan Soldaat neerkomen, want een ieder verdedigt met opgelegde moed zijn eigen lieve vaderland, nietwaar? En hoe meer doden aan de vijandelijke kant, hoe meer lintjes en medailles aan deze zijde, al ga je in het burgerleven voor moord minstens twintig jaar de bak in. Maar zo denken de heren niet, zij praten over onze gevallenen op het veld van eer, en leggen bloemenkransen, ondertekenen wederzijdse verdragen en papieren, drukken elkaar de hand, en oude vijanden zijn weer vrienden. Al wat is gebeurd moeten we zien als historie, en over heel de wereld schreien moeders bittere tranen. En hij, Germ, hoe dacht hij eerst? En hoe denkt hij nu?

Het enige waarvoor hij nog wenst te leven in zijn aardse nietigheid is voor hem onbereikbaar. Narrig schudt hij zijn hoofd, weg met die loodzware gedachten. Wat geeft het, het mat af en hij wordt er alleen maar zwaarmoediger van. Hij grijpt naar zijn wandelstok en met zijn hand zwaar leunend op de knop komt hij moeilijk uit zijn stoel overeind. Een jolige grijns glijdt over zijn gezicht. Ja ja, Germ Agema, laten we eerlijk zijn, je leeftijd spreekt een woordje mee, ver over de zeventig, dan mag je niet te veel meer verwachten.

Hij houdt zijn hoofd wat scheef, en heeft een wankele loop als hij voetje voor voetje naar het raam toeschuifelt. Met zijn mager, gerimpelde hand schuift hij de vitrage iets opzij en tuurt naar buiten. De hemel is strakblauw, al worden de bomen al wat kaal en waaien de dorre bladeren ritselend over de grond. De reden waarom hij elke middag om deze tijd door het raam staat te turen, is een dwangmatige gewoonte. Over die weg liep vroeger Anna-Sofia... Anna-Sofia, om haar beeld zweven nog altijd zijn dierbare herinneringen, met haar heeft hij de gelukkigste uren van zijn leven gekend. Maar zoals het met de meesten van ons gaat, even snel als het paradijs zich opent sluit het zich weer. Zij bleef binnen en hij stond buiten... Hij tuurt en tuurt zoals alle dagen. Vandaag lijkt de dag hem vriendelijk toe te lachen. De klok tikt en zijn hart slaat in gelijke slag, met in hem de weemoed van het verlangen naar dat moment van toen.

Hij drukt zijn voorhoofd tegen het verkoelende glas. Waarom geeft hij toch altijd weer aan die dwanggedachten toe?

Bam... halfvijf, plots valt de eenzaamheid weer over hem. Ja, die eenzaamheid dat is een verschrikkelijk iets, zowel voor een vrouw als voor een man, met in hem de stille hunkering naar die verspeelde liefde. Hij trekt zijn hand weg, het vitragegordijn valt weer terug in zijn plooiën, hij pakt zijn wandelstok en schuifelt terug naar zijn stoel vol melancholieke eenzaamheid. Zo, daar zit-ie dan weer. Denkend aan de tijd van toen geeft hij zich over aan zijn bespiegelingen. Het ligt in de lijn van de natuur dat een mens oud wordt, zowel de een als de ander. Is dat op voorhand een geschenk waar je dankbaar voor moet zijn? De laatste tijd voor hem een steeds diepere vraag waar hij zich suf over praktiseert, maar waar hij niet uit komt. Waar hij wel uit komt is dat de ene mens in zijn leven meer geluk heeft dan de andere. Hij grabbelt in zijn broekzak en tovert een briefje tevoorschijn, een gekreukeld en vergeeld briefje. Dat geschreven briefje dat hij al die jaren als een kostbaar kleinood bij zich draagt. Hij strijkt het glad op zijn knie. Door de jaren heen kent hij de woorden letterlijk uit zijn hoofd.

Een enkele keer ligt er een grijze mist over zijn denken, staart hij met doffe ogen op de tekst neer. Spits geschreven letters die woorden vormen. Woorden door haar geschreven...

Hij voelt zich dan onrustig worden alsof hij iets ernstigs heeft verzuimd. Maar vandaag is hij helder van geest, pakt zijn bril, poetst de glazen schoon, zet hem op zijn neus en leest zachtjes mompelend de tekst.

‘Germ, dat het zo tussen ons zou lopen had ik nooit gedacht, en ik heb de moed niet daar langer tegen in te gaan, noem het laf, maar probeer het te begrijpen. Ik wens je het allerbeste en vergeet me niet, veel liefs, Anna-Sofia. Doe geen moeite me terug te zien, dat is zinloos voor ons beiden.’

Hij zucht en zijn hart bonst met zware slagen. Vergeten! Hij is haar nooit vergeten tot op de dag van vandaag. Maar het was uit tussen hen voor het goed en wel begonnen was. Hij tuurt op het briefje dat trilt tussen zijn bevende vingers.

Anna-Sofia... Heel die geschiedenis probeert hij te vergeten,

het lukt niet, het vermoeit en put uit. Een borrel zal hem goeddoen. Hij doet een greep naar zijn wandelstok, tuurt toch weer even door het raam, tuurt en tuurt... waarvoor, waarom? Hij knippert een paar maal met zijn ogen, bijt de tanden op elkaar dat zijn kaken er pijn van doen. Hij keert zich van het raam af, loopt naar de wandkast. Een stevige borrel, dat zal hem goeddoen, dat verdooft de pijn en verjaagt die afnattende herinneringen uit het verleden, maakt het leven weer een beetje lichter.

Zijn naaste burens maken zich zorgen om hem, ze zeggen: 'Je moet niet zo drinken, Germ, da's niet goed voor je.'

Brave mensen die zich zorgen over hem maken. En ach, hij weet het zelf ook wel, vroeger dronk hij geen druppel, en nu... Hij grinnikt, Germ Agema een ouwe zuipschuit. De mensen hebben gelijk als ze dat zeggen. Hij doet er verkeerd aan, maar hij kent geen ander middel om al die pijn en herinneringen uit het verleden te verdoven.

Hij pakt een fles zware jenever en een borrelglas uit de kast, stuntelt naar de stoel terug, trekt het bijzettafeltje ernaast en schenkt zich een borrel in. Zo, daar zit hij dan weer. Langzaam en met tussenpozen drinkt hij de zwaarkoppige jenever, steeds dieper wegzinkend in zijn eenzaamheid, al luisterend naar de bekende stemmen uit het verleden. Gekweld door gewetenswroeging, verdriet en een zacht sluimerend verlangen dat niemand weet, behalve hij. Traag sluit hij zijn ogen, rust met zijn hoofd tegen de hoge stoelleuning.

De ondwingbare herinneringen vormen beelden. Lucas... Anna-Sofia... Hein... Doeran... namen uit het verleden doen hem terugkeren naar het moment van toen, maar de tijd gaat voort en sleept de mens in haar kielzog mee.

Germ Agema en zijn vrienden – de dagelijkse werkers op de Houtzagerij van Finkers – lopen babbelend in kameraadschappelijk genoegen over de kermis. De kermis met allerlei attracties, vertier en vermaak, waaronder de kop-van-jut en de stoomcarrousel en daar tussendoor de vele kramen. De dorpskermis die een keer in het jaar op het dorpsplein neerstrijkt.

Het dorpsplein met zijn twee cafés, een toneelzaaltje, de kruidenierszaak van Willem Buter, de broodzaak van Van Hees – bekend om zijn zaterdagse reclame van overheerlijke tompouces – en twee slagerijen. Paardenslager Groen, tevens de slager voor eigen slacht en Runderslagerij Ossenbaar voor de wat meer draagkrachtigen, en naast Ossenbaar het ijscowinkeltje van Piet Boon, bekend om zijn heerlijke vanille-ijs. En rondom het plein de statige bloeiende kastanjes met hun wijd uitwaaiende bladerkronen. De vijfdaagse kermisweek, voor vele dorpingen de hoogtijdagen in hun eentonige bestaan van hard werken en zuinig leven. Germ en zijn maten zijn de zonen van die stoere landarbeiders, die zomers onder de verzengende zon werken op de korenakkers en 's winters op hun loon worden gekort vanwege regenverlet. Het besef van hogere levensvreugd is hen vreemd en ligt ver buiten hun domein.

Wat kunnen hen die opgedofte stoepenschijters schelen die met hun ironische glimlachje hun kermis bezoeken? Ze worden slechts door de dorpingen geduld. En laten we eerlijk zijn, velen van hen komen voor de vers gerookte paling van Toontje de Veer, die tijdens de kermisdagen met zijn gerookte waar een goede omzet draait.

Tja, die Toontje, in de volksmond de Kraai, want in het dagelijks leven is Toontje naast palingvisser ook nog invaller als uitdrager bij de uitvaartvereniging De Laatste Eer. Toontje die een paar maal tijdens een plechtige uitvaart in zijn uitwaaiende jas achter zijn hoge zijde aanholde, die door een rukwind van zijn kale kop waaide. De dorpingen die het als eerste hoorden lagen in een deuk. Maar nu, in het vooruitzicht van de kermisvreugd, zijn alle dorpingen een, staat een ieder op gelijke voet, en voelt zijn goed gevulde portemonnee – na een jaar van sparen – in zijn broekzak.

Een groepje jonge kerels komt aangeslenterd en staat stil bij de draaimolen met zijn luide tingel-tangelmuziek en zijn op en neer gaande houten hobbelpaarden, met hun rood geschilderde tuigen. De molenbaas – in opperbeste stemming – klingelt zo hard met de koperen bel dat Jan Bakker zijn handen voor zijn oren slaat, en opmerkt:

‘Lieve help, die kerel tingelt je een paar dove oren aan.’

‘Welnee,’ lacht Guus van Dongen, ‘dat zie je verkeerd, hij luidt de mensen het geld uit de knip.’

‘Jij weet het,’ valt Lucas Verhoog hem bij, ‘van de omzet moet het komen, dat weet ook die molenbaas, wat jij, Germ?’

Of hij het weet! Maar tussen hem en Lucas Verhoog ligt wel enig verschil. Lucas is de zoon van dokter Verhoog en hij heeft een zus, Willemijn, die op de HBS zit en elke dag heen en weer gaat met de bus. En hij, Germ, heeft een rits zussen, Annie, Mientje, Doortje, Alie en Greta. Vijf in getal en ook nog twee broers, Maarten en Zeger.

‘De trap der jeugd,’ zegt vader altijd lachend, als hij het over zijn kroost heeft. Moeder is een andere mening toegedaan, en zegt tegen vader: ‘Je moet maar op zolder gaan slapen.’

Vader geeft moeder een speelse tik tegen haar breeje achterwerk en zegt met een brede grijns: ‘Als ik wist dat het hielp deed ik het subiet.’

Tja, die vader, de kostwinner voor het huisgezin. Door een ernstige nieraandoening is hij aan het bed gekluisterd en dat ziekengeld is bepaald geen vetpot. Maar op de keper beschouwd heeft alles zijn keerzijde, want nu het zo met zijn vader is gesteld, heeft hij – Germ – voor onbepaalde tijd vrijstelling gekregen van de dienstplicht, en is hij kostwinner voor de familie Agema. Van broederdienst is geen sprake. Maarten en Zeger, die twee zijn nog snotblagen.

En moeder is ermee in de wolken. Weliswaar is het erg voor haar man, maar haar zoon wordt geen kanonnenvlees... Maar vader tempert moeders vreugde een beetje. ‘Juich niet te vroeg Anna, uitstel betekent nog geen afstel, geloof me: de hoge heren vergeten hem niet.’

‘Kan wezen,’ antwoordde moeder, ‘maar voorlopig hebben we dát binnen.’

‘Net wat je zegt,’ meesmulde vader, ‘voorlopig.’

En oom Piet, moeders broer, is een heel andere mening toegedaan: ‘In dienst maken ze een kerel van je.’

En vader weer: ‘Maar zelf heeft-ie het ook niet verder geschopt dan tot korporaal.’

Moeder neemt het op voor haar broer: ‘Dat komt omdat Piet altijd zo’n grote bek heeft, dat pikt zo’n hoge ome niet.’

Enfin, hoe het zit, zit het, maar hij – Germ – heeft zo’n vaag voor gevoel dat hij de dienstplicht niet ontloopt, en als het zover is zal hij er niet om staan juichen.

Lucas dus, lang, slank, goudblond haar, een zongebruind gelaat waarin een paar lachende blauwe ogen vrijmoedig de wereld inkijken. Soms is hij – Germ – met zijn lagereschoolkennis en drie jaar ambachtschool, stinkend jaloers op zijn wijze vriend, die zoveel van allerlei zaken afweet. Lucas, student klassieke talen. Hij – Germ – is niet eens goed in Nederlands. Als Lucas met veel geduld naamval zus of zo probeert uit te leggen, spant hij zich met zijn weinige kennis tot het uiterste in om hem te volgen, maar een verlamd gevoel van de mindere zijn doet hem beschaamd zwijgen. Soms valt hij dan nijdig uit: ‘Houd maar op, het gaat me boven de pet, ik leer het niet meer.’ En terwijl hij dat zegt, voelt hij een jagende vrees, dat hun omgang met elkaar Lucas op den duur zal gaan vermoeien, en hun vriendschap over zal gaan.

Lucas keek hem een poosje stilzwijgend aan en zei toen: ‘Kom... kom, zo stom en bekrompen ben jij niet, en dat je het niet meteen begrijpt is toch geen ramp.’

‘Voor mij wel,’ norste hij, en wendde zijn hoofd af, er brandden tranen in zijn ogen.

En in hem weer dat kwellende besef dat Lucas zoveel geleerder was dan hij. Maar Lucas gaf hem lachend een klap op zijn schouder en zei: ‘Kijk niet zo treurig, makker, je doet of de wereld vergaat, geloof me, er zijn veel ergere dingen.’

Geen van beiden kon toen weten hoe dicht Lucas op dat moment met zijn woorden bij de waarheid was. Wel wist hij dat hij opeens op de een of andere manier een afkeer voor zijn ouderlijk huis voelde. Al die zusjes en broertjes met hun pretjes en ruzietjes. En daar overheen de wijsheid van zijn vader en moeder, die in de loop der jaren hun glorie dromen ook in rook zagen opgaan. Wat over bleef waren twee armzalige mensjes met een hok vol kinderen.

Wrevel sloeg door hem heen en hij dacht: in de toekomst zal ik

het heel anders doen! Hard werken, sparen, een eigen huis, trouwen, één kind, hooguit twee, en als het geld het toelaat, voor zijn vrouw één keer in de week een huishoudelijke hulp. Want elke dag die overdreven zindelijkheid van zijn moeder, overdag schrobben, boenen, wrijven, ramen zemen, en 's avonds stoppen, breien, voor de kinderen kleren naaien... Moeder, de sloof die nooit tijd had voor zichzelf. Dat was hem soms een doorn in het oog. En vader met zijn vastgeroeste eigengereidheid en daaruit voortvloeiende ideeën.

Gedachten die tijdens de kermis door zijn kop dwarrelen en hem wrokkig tegen zijn vriend doet uitvallen: 'Bofkont, vrijgeloot en je studie af kunnen maken, en wij straks Jan Soldaat.' Die wíj, zijn Guus van Tongen en Hein Sluiters, en straks ook hij – Germ – die voor het landsbelang de wapenrok moeten dragen. Jawel... moeten, dat staat bij de heren voorop.

'Ja,' antwoordt Lucas met een olijke grijns. 'Je hebt van die lui die altijd in de prijzen vallen, mij bleef het lot bespaard, en ik ben er niet rouwig om.'

'Begrijp ik,' haakt Guus erop in, 'en het is je niet kwalijk te nemen.'

'Soldaatje spelen, een zothed.' Hein Sluiters, die een woordje ertussendoor gooit, en Jan Bakker, nét zo'n bofkont als Lucas, denkt: Die praat heeft-ie van zijn vader, 'Ouwe' Sluiters, een keuterboertje, mager als een lat en taai als hondenleer, en op zondag vooraan in de kerkbank. Sluiters heeft een bedrijfje achter in de polder, drie hectaren groot, waarop drie koeien, drie sterzeugen, één trekpaard om in het voor- en najaar het land te bewerken, en een hok met driehonderd luid kakelende witte leghorns, waarvan hij aan huis de eieren verkoopt. Jawel, een pracht van een houten hok gemaakt van tweedehands planken, eerlijk gekocht en niet geratst, zegt Sluiters tegen sommige jaloerse blikken, en denkt daarbij: Da's het voordeel als je zoon op een houtzagerij werkt, een zoon die het beter inziet dan zijn ouwe vader, acht uurtjes werken per dag en fini... Zoiets gaat op een boerderij niet op, daar is het sappelen van de ochtend tot de avond, daar ben je eigen baas en knecht tegelijk. Toen Hein hem dan ook zei: 'Mij niet gezien hier op het bedrijf,

ik ga werken op de houtzagerij,' was het wijze antwoord van Sluiters: 'Wijs bekeken, jong, slaaf van jezelf kun je nog altijd worden.'

En Hein, een van de toekomstige wapenbroeders schampert: 'Zeg, staan we hier met z'n allen wortel te schieten, of gaan we nog een hortje verderop?'

Lucas stelt Hein in het gelijk, waar zouden ze anders hun opgespaarde centjes moeten verteren? Zijn trouwe boerenvrienden, die soms wat terughoudend en schuw tegen hem zijn, als zoon van dokter Verhoog en student in de klassieke talen. Zij die het niet verder hebben geschopt dan lager onderwijs en – sommigen – een paar jaar ambachtschool. Die van hun verdiende centjes op de houtzagerij een gedeelte thuis moesten afstaan om in de zorgen tegemoet te komen, een besef dat soms in hem gevoelens van medelijden opwekt. Maar of hij met zijn studie voorbestemd is om de wereld te verbeteren? Dat lijkt eveneens twijfelachtig.

Ze slenteren voort langs de suikerspin, de nogatent, de oliebol-lenkraam, voorbij de zweefmolen, en staan stil bij de kop-van-jut, waar Guus – de potigste van hen allen – zich met machtige slagen uitleeft. Een harde klap met de hamer... Het slaghoedje schiet voorbij de hoogste lijn en spat met een luide knal uit elkaar. Guus houdt er een pracht van cocarde aan over die hij trots op zijn revers steekt en Lucas glimlacht geamuseerd terwijl hij zegt: 'Stoere knaap! Nu kunnen we met jou voor de kramen langs.'

'Alsof ik het anders niet kan,' gromt Guus in zijn eer aangetast. Wat is dat voor praat van Lucas, meneer de student, met altijd dat raadselachtige glimlachje op zijn snoet en zijn blanke handjes die nog nooit één slag werk hebben gedaan? Zo anders dan de zijne waar een laag eelt op zit en met zwarte groeven aan de vingertoppen, die, al boent hij er uren met groene zeep op, nooit schoon zullen worden.

En Lucas, die wel degelijk Guus' gemoedsstemming bemerkt, denkt: Da's tegen het zere been, en hij slaat zijn arm om Guus' brede schouders en zegt: 'Kom op joh, het is mijn bedoeling niet je te grieven.'

‘Nou ja,’ gromt Guus, want wie kan er nu kwaad blijven op Lucas, daar is hij toch een veel te fijne knul voor? Ze slenteren gezamenlijk verder. Voor de tent met de schommelschuitjes blijven ze staan. Wat gaan die schuitjes hoog, vooral het schuitje waarin Piet Molenaar samen met Ankie Jonkers zit. Sinds kort heeft dat stel verkering, maar pas nadat Piet Molenaar zijn vaste aanstelling had gekregen als chauffeur-melkrijder op de Coöperatieve Zuivelfabriek. Piet liep al lang achter Ankie aan, maar ook Hein. Ankie ziet echter meer in haar stoere chauffeur, die rijdt op een spiksplinternieuwe zuivelwagen, dan op een eenvoudige timmergezel op de houtzagerij van Finkers, met weinig vooruitzichten. Zodoende had Hein, met de nodige afgunst, het nakijken.

En met een nijdige blik op het hoog opzwaaiende schommelschuitje spuit Hein zijn jaloerse nijd.

‘Moet je hem zien, die uitslover, ik mag lije dat-ie morgen met heel dat zwikkie in de sloot mietert.’

Lucas begrijpt dat dat ‘zwikkie’ de zuivelwagen is, en zegt met een zijdelingse blik op Hein: ‘Je zou schrikken als dat zo was.’

‘Nou ja,’ bromt Hein, enigszins beschaamd om zijn brute uitval. Als kind zat hij samen met Piet in dezelfde klas, samen in één bank en deelden ze elkaars knikkers... Nu zijn ze beiden jonge kerels en ligt de situatie heel anders en vrijt de ene met de meid, die de andere graag wou hebben.

Een klap op zijn schouder, Lucas’ vriendelijke gezicht van dichtbij: ‘Kop op joh, kijk niet zo treurig, er is geen hand maar een land vol.’

‘Ja,’ antwoordt hij gesmoord, ‘je hebt helemaal gelijk’ en wendt zijn blik af van het hoog opzwaaiende schommelschuitje. Maar wat Lucas niet weet, zo denkt hij, er is maar één Ankie, maar hoe breng je dat iemand als Lucas aan zijn verstand?

Lucas, de vlot-charmante student, altijd geld op zak, altijd royaal en volop trakterend, die kan schateren om hun boerenuitspraak. Maar enige vertrouwelijkheid van zijn kant naar de hunne is er zelden of nooit, en hij – Hein – kan zich soms daar danig aan ergeren.

‘Da’s betere praat.’ Lucas die met een stille glimlach naar Hein

kijkt. ‘Wat voor een mens bestemd is, krijgt hij toch wel.’

En juist die stille glimlach geeft aan die wijze woorden een glans als van een ver licht, en door zijn brein speelt de gedachte: Lucas Verhoog en zijn familie blijven feitelijk stadse stoe-penshijters, al zijn ze na al die jaren in het dorp nog zo aardig ingeburgerd. En Lucas’ vader, dokter Verhoog, met zijn glim-mend blinkende Ford en zijn terdege kennis van ziekte en zeer en allerlei kwaaltjes van wandelende nieren tot uitzakkende breuken toe, is een graag gezien geneesheer bij hoog en laag. Maar ondanks dat is het tussen hem – Hein – en Lucas nooit tot een warme vriendschap gekomen, en dat geldt ook voor de andere jongens. Ze gaan gezamenlijk met elkaar om, maar meer dan dat is het niet.

Heel anders ligt dat met Germ Agema... Germ, een stille, je kijkt erop maar niet erin. Als hij tien woorden op een dag zegt, zegt hij veel, ook op de houtzagerij gaat hij stilletjes zijn gang. Hoewel, als het hem niet zint, zegt hij je ongezouten de waarheid. En juist van hen allen gaat hij het meest met Lucas om. Of voelt Germ slechts eerbied en bewondering voor die student, die in leeftijd drie jaar met hen scheelt, maar die zoveel meer weet dan zij? Die eenvoudige dorpsjongens, die gehecht zijn aan hun grond en tradities, en zich weinig interesseren over Lucas’ praat over de heerlijkheid en schoonheid van het leven?

Hun heerlijkheid en schoonheid strekt tot de grenzen van hun dorp en de spaarzame uitjes naar de veemarkten in hun regio. Voor hen is de kermis bijna een openbaring, na een lang jaar van ploeteren en sparen, en alles wat Lucas hen vertelt glijdt langs hun kouwe kleren naar beneden.

Al proberen ze Lucas’ praat wel te begrijpen, als hij weer eens met engelengeduld die andere wereld aan hen tracht uit te leggen, vooral aan Germ die aan zijn lippen hangt. Maar als voor Germ na alle vragen en antwoorden over en weer, dat rijke en onbegrijpelijke leven nog even ver ligt als in het begin, kan hij nuchter vragen:

‘Leg me het dan eens uit. Waarom is de een zo rijk en de ander zo arm?’

Dan klinkt het bars, met een ondertoon van lichte hoon die Germ ontgaat: 'Vertel-es, heb je zaagsel in je kop of watten?' Lucas keert hem dan de rug toe en het gesprek tussen hen is afgelopen. Vervolgens loopt hij verveeld bij hen weg.

Germ begrijpt niets van die plotseling afwijzende houding en mompelt dan onthutst tegen hem – Hein: 'Begrijp jij hem?'

En hij – in dorpse aanhankelijkheid toch partij kiezend voor Germ – zegt uit de grond van zijn hart: 'Laat hem opflikkeren, die stadse stoepschijter.'

Fel kan Germ dan tegen hem uitvallen: 'Stoepschijter, maar je vreet wel van hem.'

Dat Germ het, ondanks dat Lucas hem de rug toedraait, toch voor hem opneemt en tegen hem – Hein – zo uitvalt, blijft moeilijk te begrijpen.

Stomverbouweerd zegt hij: 'Hoe bedoel je, zo leuk waren zijn woorden niet.'

'Hoe ik het bedoel? Al die uitgaven op de kermis, die hij voor zijn rekening neemt en die gratis rondjes in de Korenschoof en het gratis pondje paling als we straks op huis aan gaan, en dan zeg jij...'

Wacht even, daar hoeft je hem – Hein – ook niet op te wijzen. Dat Lucas hen in alles vrijhoudt. Maar de schoen wringt ergens anders en dat Germ dát niet begrijpt maakt hem wrevelig: 'We vragen er toch niet om of hij ons vrijhoudt?'

'Nee, vanzelf niet,' klinkt het bits, 'maar doe me een lol, laten we erover ophouden, wil je?'

'Mij best,' gaat hij er onverschillig op in, want waarom met Germ harrewarren over Lucas? Lucas die geen boerenmeisje aankijkt. Maar de meisjes hem wel, met hunkerende blikken die Lucas schertsend ontwijkt en Germ met hem. En hij – Hein – kan zich niet onttrekken aan het idee dat Germ door zijn omgang met Lucas een andere kijk op het leven krijgt, op het eenvoudige dorpsleven waar ze met zijn allen in zijn grootgebracht. Germ die zich voelt aangetrokken door de praatjes van Lucas en in zijn fantasie een glimp daarvan te zien krijgt. Germ die hunkert naar de wijze waarin goed gesitueerden met elkaar omgaan, elke dag weer. Maar om dat zo plompverloren tegen Germ te zeggen?

Germ waar hij dagelijks mee werkt. Ze hoeven elkaar maar aan te kijken en ze begrijpen elkaar.

Een por tegen zijn schouder: 'Sta je te suffen?' Dat is Germ: 'Kom op, we gaan een stappie verder.'

Dat doen ze en hij stemt zijn stap af op die van Germ, weg met die praktisaties, die ragfijne spinsels in je kop weven en waar je in verstrikt raakt.

'Een beetje bij elkaar blijven, jongens,' raadt Jan Bakker hen aan, 'je weet het maar nooit, dronkenlappen en zakkenrollers, vooral jij, Lucas.'

Lucas grinnikt een beetje, die Jan met zijn overdreven bezorgdheid, hij kan zich best weren en als het moet springen zijn kameraden met hun stevige boerenknuisten wel bij. Joviale knapen, dat viertal, tevreden met hun werk, berustend in hun dagelijkse leventje en zich gewillig voegend naar zijn – Lucas' – eigengereide dominantie. Dat hij ze bespeelt, en dat ze daar geen erg in hebben, deert hem niet. Losjes-nonchalant stapt hij naast hen voort, luisterend naar de lawaaierige kermismuziek en het vrolijke gepraat van de rondrentelende dorpingen. Beste mensen, stuk voor stuk, volop genietend van die glanzende kermisdagen. De kermis, het doet hem niks. Heel dat gedoe ziet Lucas als stom vertier, maar hij wacht zich ervoor tegenover zijn vrienden daar met één woord over te reppen. Hun thuis vormt een schrille tegenstelling tot het zijne. Maar juist die schrille tegenstelling is de spil waarop de dokterspraktijk van zijn vader draait.

Lucas senior, die plezier heeft in de vriendschap van zijn zoon met die stevige bonkige boerenjongens zonder een greintje ontwikkeling. Vooral die Germ Agema, die stille knul met een eigen mening, die je de woorden uit zijn mond moet trekken.

Ja... zo denkt en praat zijn vader over zijn boerenvrienden, en hij – Lucas – worstelend met Germs beeld voor ogen geeft als antwoord: 'Zo zijn uw gedachten, ik denk heel anders, voor mij is Germ toch niet de eerste de beste. Het is gek, maar soms heb ik het gevoel of we bij elkaar horen.'

Zijn vader keek hem een tijdje peinzend aan, schoot toen luid in de lach, trok zijn portefeuille, stopte hem een briefje van

honderd in de hand, sloeg hem op de schouder en zei: ‘Amuseer jij je maar op de kermis.’

Nou... amuseren, hij drentelt maar een beetje met ze mee en doet alsof.

‘Verrek, kijk daar-es, een schiettent,’ roept Hein Sluiter verwonderd uit: ‘die stond er vorig jaar niet.’

‘Nu wel,’ lacht Guus en vlug voegt hij eraan toe: ‘Zullen we een paar schoten wagen?’ Hij grabbelt in zijn zak naar een paar losse kwartjes met een stille hoop in zijn hart dat Lucas...

Lucas, die een onfeilbare intuïtie heeft wat zijn vrienden betreft, klopt Guus op de schouder en zegt: ‘Wat let je? Naar wat ik hoor ben jij de beste jager van de jachtclub. Met één welgericht schot blaas je een haas zijn levenslicht uit.’

Guus aarzelt... dat wel, maar een kwartje per schot... Maar gelukkig, daar komt het verlossende antwoord: ‘Vooruit jong, ik betaal het wel.’

Guus gaat enthousiast op het aanbod in, vier schoten, drie raak, één mis, nog drie cocardes erbij... Plus die van de kop-van-jut, da’s vier! Wie doet hem dat na? Trots steekt hij ze op zijn revers. Hein klopt hem goedkeurend op de schouder: ‘Sodeju, kerel je kunt er wat van.’

‘Ze moeten jou voorzitter van de schietvereniging maken,’ oppert Germ.

En over Lucas’ gezicht glijdt een vermoeide glimlach als hij iet-wat traag opmerkt: ‘Vier cocardes, nu ben je precies een kalkoense haan.’

‘Da’s een dijenkletser,’ schatert Jan Bakker, ‘een kalkoense haan, verdomd, dat ik daar niet op kom.’

‘De een ziet het zus, de ander zo.’ De stroeve stem van Germ...

Jan, een beste knul, maar soms heeft hij van die stompzinnige opmerkingen, dat het hem – Germ – irriteert tegenover Lucas. Lucas met zijn minzame glimlach, die wel om zijn lippen lijkt vastgekleefd, en die gesticulerende gebaren met zijn slanke blanke handen... Lucas’ beeld zit in zijn hersens vastgekleefd. Lucas met de verschijning van een heer, waartegen hij een verlamvend gevoel van de mindere, met moeite kan onderdrukken. Als het kon zou hij zich met hart en ziel in deze jongen wil-

len verliezen, alles voor hem doen, en Lucas wéét dat, die legt zijn hand op zijn arm en zegt: 'Hang me geen lauwerkrans om m'n nek.'

Dat Lucas zo praat bezorgt hem een steek in zijn borst, hij wendt zich van hem af, tranen springen in zijn ogen, en hij staart stilletjes voor zich uit.

Hij voelt Lucas' arm om zijn schouders, laat die een poosje daar rusten en zegt: 'Je zwaait me te veel eer toe, Germ, geloof me, ik ben lang geen heilige.'

Wrevelig valt hij uit: 'Nu praat je als een dominee.'

Lucas schatert: 'Dat moet dan maar, en pas op dat jij je niet te veel op je gevoel laat drijven, want dan loopt het fout af en word je het kind van de rekening.'

Nu zegt Lucas iets heel anders: 'Kom op, jongens, nog een keer onze kelen smeren in de Korenschoof en daarna met z'n allen naar Het Wapen van Goeree en onze voetjes van de vloer.'

Ze aarzelen. Een prachtig voorstel, maar toch... Het Wapen van Goeree, de taveerne van aanzien, waar vooral tijdens feest- en kermisdagen de upper-ten uit heel de regio komt. De burger-vader, al die lui van het college, notaris Klerk met vrouw en dochter... Makelaar Domijn, met zijn gezin, medicus Verhoog met ega en dochter Willemijn... Finkers, van de houtzagerij, met in zijn kielzog heel zijn familie, en niet te vergeten een paar rijke boeren uit de achterliggende polder met hun overgebleven dochters die toch aan de man moeten. Dus op naar Het Wapen van Goeree. Je vraagt je af waar die naam vandaan komt, niemand die het weet. Niemand die daar zijn hoofd over breekt, dat is al jaren zo. Het Wapen van Goeree, voor de man met de gevulde knip, met in de schaduw café de Korenschoof voor de man met de smallere beurs.

'Nou, wat doen we?' Lucas die aandringt: 'Kom eens tot een besluit, anders staan we hier tot sint-juttemis.'

Lucas met zijn onverwachte voorstel, Lucas de royale die niet op een paar centen hoeft te kijken, en dan Het wapen van Goeree... Ze hebben er wel oren naar, want ieder jaar na de kermis snoeven de jongelui op de houtzagerij onderling tegen elkaar op, overdrijven het uitgaan, het dansen en zwieren met

een jonge meid. Waarom doen ze dat? Zo grosig opscheppen? Gewoon omdat de een niet voor de ander onder wil doen. Het is kinderachtig, ze weten het allemaal, en toch doen ze het ieder jaar weer. Dat was vorig jaar net zo, en een tweetal jongens viel nijdig-jaloers tegen Guus uit: 'Geen wonder als die geldzak jullie vrijhoudt.' En eentje voegde er spottend aan toe: 'Moet je ze zien, de hofhouding van Verhoog...' Spottend gegrinnik alom, maar Guus, de heetgebakerde pikte het niet. Prompt schoot zijn vuist uit en sloeg de uitdager een blauw oog. Die sloeg terug en niet zo zuinig ook, schreeuwend vlogen ze elkaar in de haren, rolden als vechtende honden over de grond, door het werkvolk luid opgehitst. Daar kwam Finkers aandraven, overzag in een oogopslag de situatie, greep de vechtersbazen in de kraag en donderde: 'Ophouden en subiet, anders schop ik jullie alle twee de poort uit, relschoppers kan ik niet gebruiken.' Dat hielp, op slag waren de heren zo mak als een lam en keerden naar hun werkplek terug, maar niemand sloot zich bij de hofhouding aan die zegevierend wegliep.

Maar nooit heeft een van de vier dit incident aan Lucas verteld. Uit schaamte? Of uit schaamte voor elkaar, om de waarheid die in die woorden school? Hij – Germ – een klaploper? Als hij er nog aan denkt voelt hij verwarring en ontsteltenis, en voor het eerst stelde hij zich de vraag: Is het dan toch beter niet meer met Lucas om te gaan?

Lucas bemerkt met stil plezier hun aarzeling. Hij lacht zachtjes en warm schiet zijn stem uit: 'Kom op treuzelaars, ik betaal.' Hij loopt voorop naar Het Wapen van Goeree, opent de deur, slaat het tochtgordijn opzij, en stapt resoluut naar binnen met in zijn kielzog de hofhouding.

Catalijn Claes

Neem mij zoals ik ben

Nu hij bijna tachtig wordt, kijkt Germ Agema terug op zijn leven. Zijn herinneringen zijn onbedwingbaar, zo helder staan ze hem nog voor de geest. Als jonge werknemer van een houtzagerij was Germ verliefd op Anna-Sofia Lavender. Ze was de vrouw van zijn dromen, maar hij kreeg een voorstel dat hij niet kon weigeren en vertrok. Na de oorlog komt Germ gehavend en verdrietig terug naar huis. Dan hoort hij dat Anna-Sofia getrouwd is met Lucas, zijn vroegere vriend.

Germ wordt meegesleept door de herinnering, die in eerste instantie vooral een trieste lijkt. Toch brengt de oorlog hem, mede door zijn aansluiting bij de verzetsgroep, uiteindelijk veel goeds. Op een dag staat er namelijk iemand op de stoep die voor een ommekeer in zijn leven zorgt.

Catalijn Claes schrijft volksromans, die uit het leven gegrepen zijn. Eerder verscheen onder meer *Boven alle vragen* en *Een paardje op wielen*.

ISBN 978 90 205 2967 8 • NUR 344

